

УДК 373.3.015.31:7]:004

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.5>

Ольга КАЧЕРОВА

старша викладачка кафедри початкової освіти, Бердянський державний педагогічний університет, вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл., Україна, 71100

ORCID: 0000-0003-3263-561X

Тетяна ФАТЬЯНОВА

здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти, Бердянський державний педагогічний університет, вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ, Запорізька обл., Україна, 71100

ORCID: 0000-0001-5302-6296

Бібліографічний опис статті: Качерова, О., Фатьянова, Т. (2022). Естетичне виховання здобувачів початкової освіти за рахунок поєднання мистецтва та можливостей комп'ютерної графіки, технології мультимедіа. *Acta Paedagogica Volyniensis*, 6, 30–35, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.5>

ЕСТЕТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ ЗА РАХУНОК ПОЄДНАННЯ МИСТЕЦТВА ТА МОЖЛИВОСТЕЙ КОМП'ЮТЕРНОЇ ГРАФІКИ, ТЕХНОЛОГІЇ МУЛЬТИМЕДІА

У статті розглядається роль естетичного виховання у формуванні особистості здобувачів початкової освіти за рахунок поєднання мистецтва та можливостей комп'ютерної графіки, технології мультимедіа. Розкрито сутність поняття «естетичне виховання», яке сприймається як система заходів, вкладених у вироблення і вдосконалення у людині здатності сприймати, правильно, розуміти, цінувати і створювати прекрасне, піднесене у житті й мистецтві. У ході дослідження встановлено, що естетичне виховання, що поєднує у собі мистецтво та комп'ютерні можливості трактується, як цілеспрямований процес формування в особистості естетичного ставлення до явищ дійсності за допомогою впливу на естетичні якості засобами комп'ютерної графіки. Авторами розглянуто та проаналізовано етапи розвитку людини, в рамках постійного безперервного мистецького розвитку. Так, було визначено, що одним з провідних і важливим етапом естетичного виховання, на якому здобувачі освіти вперше осмислено поєднують мистецтво та можливості комп'ютерної графіки, технології мультимедіа є – третій етап, що пов'язаний з навчанням у школі. На основі аналізу можна стверджувати, що комп'ютерні можливості використовуються мало в рамках мистецької освітньої галузі в початковій школі і є нагальна проблема в застосуванні елементів комп'ютерної графіки, технології мультимедіа. Сфера комп'ютерних технологій сьогодні має величезний технічний і програмний потенціал. Визначено, що для цілей естетичної освіти учнів необхідний свідомий відбір коштів та програм, що дозволяють реалізовувати власні освітні завдання. Виявлено роль вчителя та переваги впровадження комп'ютерних технологій в освітній процес уроків мистецтва. Наведено приклади поєднання мистецтва та можливостей комп'ютерної графіки, технології мультимедіа, що буде доцільним при проведенні уроків художньо-естетичного циклу.

Ключові слова: естетичне виховання, мистецтво, комп'ютерна графіка, мультимедіа, естетична культура.

Olga KACHEROVA

Senior Lecturer at the Department of The Primary Education, Berdyansk State Pedagogical University, Schmidt str., 4, Berdiansk, Zaporizhzhia region, Ukraine, 71100

ORCID: 0000-0003-3263-561X

Tatiana Fatianova

Student at the Second (Master's) Level of Higher Education, Berdyansk State Pedagogical University, Schmidt str., 4, Berdiansk, Zaporizhzhia region, Ukraine, 71100

ORCID: 0000-0001-5302-6296

To cite this article: Kacherova, O., Fatianova, T. (2022). Estetychne vykhovannia zdobuvachiv pochatkovoї osvity za rakhunok poiednannia mystetstva ta mozhlyvostei kompiuternoї hrafiiky, tekhnolohii multymedia [Aesthetic education of primary education students through combination of

art and opportunities of computer graphics, multimedia technology]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 30–35, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.5>

AESTHETIC EDUCATION OF PRIMARY EDUCATION STUDENTS THROUGH COMBINATION OF ART AND OPPORTUNITIES OF COMPUTER GRAPHICS, MULTIMEDIA TECHNOLOGY

The article deals with the role of aesthetic education in the formation of the personality of primary school students through the combination of art and computer graphics, multimedia technology. The essence of the concept of "aesthetic education" is revealed, which is perceived as a system of measures invested in the development and improvement of the human ability to perceive, correctly, understand, appreciate and create the beautiful, sublime in life and art. The study found that aesthetic education, which combines art and computer capabilities, is interpreted as a purposeful process of forming an aesthetic attitude to the phenomena of reality by influencing the aesthetic qualities of computer graphics. The authors reviewed and analyzed the stages of human development in the framework of continuous artistic development. Thus, it was determined that one of the leading and important stages of aesthetic education, at which students for the first time consciously combine art and the possibilities of computer graphics, multimedia technologies is the third stage, which is associated with schooling. Based on the analysis, it can be argued that computer capabilities are used little within the artistic educational field in primary school and there is an urgent problem in the application of elements of computer graphics, multimedia technologies. The sphere of computer technologies today has a huge technical and software potential. It is determined that for the purposes of aesthetic education of students it is necessary to consciously select the means and programs that allow to realize their own educational tasks. The role of the teacher and the advantages of introducing computer technologies into the educational process of art lessons are revealed. Examples of combining art and the possibilities of computer graphics, multimedia technology are given, which will be appropriate when conducting lessons of artistic and aesthetic cycle.

Key words: *aesthetic education, art, computer graphics, multimedia, aesthetic culture.*

Актуальність проблеми. Характерними рисами реформування та модернізації освіти є прагнення до підвищення якості освіти, фундаментальності та інтеграції, посилення гуманістичної спрямованості, збільшення варіативності, ролі самостійної роботи учнів та технологізації процесу навчання.

У зв'язку з цим, останнім часом у освітній процес активно впроваджуються комп'ютерні засоби навчання. Особливо слід відзначити мультимедійну систему, програмні засоби та Інтернет. Вони збагачують інформативність освітнього процесу, наповнюють його зміст, створюють умови його інтенсифікації, кардинально змінюють технології інформаційного методичного забезпечення (Kovbasyuk, 2020, pp. 66–71).

Сучасні комп'ютерні технології не використали потребу у творчості, а навпаки, вимагають від людини дедалі вищого рівня загальнокультурного розвитку, освіти, творчості, активності, естетичного смаку.

Важливу роль у цьому процесі відіграє рівень естетичної вихованості. А хто саме, як не вчитель початкових класів зможе навчити привносити красу у повсякденне життя, у предмети побуту. У процесі естетичного розвитку виховується як майбутній художник, майстер, конструктор чи дизайнер, творець предметного світу, так й майбутній споживач, який форму-

ватиме попит і пред'являтиме свої вимоги до товарів та форм їх представлення.

Дискусії про естетичне виховання здобувачів початкової освіти, які широко охопили науково-педагогічну громадськість, практично не торкнулися вирішення цієї проблеми з позиції можливостей комп'ютерної графіки. Звідси впливають такі протиріччя:

По-перше, технології комп'ютерної графіки мають суттєвий потенціал у галузі естетичного виховання, але він досі й широко не реалізується.

По-друге, стандарти професійної підготовки фахівців зветься «освітні», вони містять навчальну складову (включаючи вивчення засобів комп'ютерної графіки), але в них практично відсутня виховна складову (у тому числі естетичне виховання), що суперечить визначенню поняття «освіта». Можна констатувати, що є розрив між навчальними цілями та цілями виховання особистості, що й є темою для розгляду.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема естетичного виховання у естетико-педагогічному аспекті широко репрезентована у спадщині видатних українських педагогів та діячів освіти Е. Водовозової, П. Каптерева, С. Лисенкової, С. Русової, Е. Тихеєвої, К. Ушинського.

Психологічні основи естетичного виховання розкрили Ш. Амонашвілі, Л. Виготський, Т. Дуткевич, О. Савченко, Д. Ельконін.

Вчені, естети і педагоги Н. Артеменко, Л. Бондар, О. Везумська, І. Гриценко, С. Жуков, Н. Серета зробили значний внесок у розробку теорії естетичного виховання. Насамперед вони визначили основні поняття, на які потрібно спиратися при побудові системи естетичного виховання.

Мета дослідження – полягає у визначенні та розкритті проблеми поєднання мистецтва та можливостей комп'ютерної графіки, технології мультимедіа у розвитку естетичного виховання здобувачів початкової освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідеї естетичного виховання зародилися у давнину. Уявлення про його сутність, його завдання, цілі змінювалися, починаючи з часів Платона, Аристотеля та аж до наших днів. Термін «естетика» походить від грецького «*aisteticos*» (сприймається почуттями).

Звернемося до поняття «естетичне виховання». Д. Лихачов визначив естетичне виховання, як цілеспрямований процес формування творчої особистості, здатної сприймати, відчувати, оцінювати прекрасне та створювати мистецькі цінності. У короткому словнику з естетики – естетичне виховання сприймається як система заходів, вкладених у вироблення і вдосконалення у людині здатності сприймати, правильно розуміти, цінувати і створювати прекрасне і піднесене у житті й мистецтві (Sirant, 2018, pp. 18–22).

Естетичне виховання особистості – це постійний процес удосконалення, що відповідає віковим етапам розвитку людини:

Перший етап триває від народження дитини до трьох років і називається передестетичним, коли дитина пізнає естетику за допомогою ігрової діяльності, в центрі якої вона опиняється. При сприйнятті яскраво забарвлених предметів, у виконанні своїх ритмічних рухів, дитина переживає відчуття радості.

Другий етап триває від трьох до семи років, називається естетичним. Протягом цього етапу дитина все ще пізнає естетику за допомогою мистецтва та гри, але її роль у цій художньо-ігровій діяльності вже дещо інша, оскільки вона сприймається та відображається через призму сімейних, соціальних чи професійних ролей.

Третій етап починається з семи років і пов'язаний переважно з навчанням у школі. На цьому етапі дитина розвивається через пізнавальну діяльність, а словесне осмислення багатьох явищ розвиває естетичну свідомість її особистості. У молодшому шкільному віці основну роль відіграє емоційний вплив творів мистецтва. При цьому для позитивного ставлення дитини до твору важливо, щоб самі ці події викликали в неї інтерес та схвалення. Велике місце цьому етапі естетичного розвитку молодшого школяра займає його діяльність: малювання, спів, драматизація та ін. Саме в цьому віці відбувається осмислене поєднання мистецтва та можливостей комп'ютерної графіки, технологій мультимедіа. Це відбувається під час урочної діяльності, адже з кожним днем все більше зростає використання цифрових носіїв, презентацій, інноваційних технологій.

Четвертий етап – це період молодості людини. Відбувається формування естетичної культури особистості, ставлення до оточуючого світу дедалі більше визначається вираженими при цьому думками і почуттями; особливе значення має їхній ідейний зміст.

П'ятий етап естетичного розвитку особистості починається з її переходу до практичної та перетворювальної діяльності. Все більшого значення для оцінки твору набувають художні цінності, насамперед виразність засобів зображення. Саме тоді особистість поводить як творець і творець цінностей естетики (Dubaseniuk, Sydoruk, 2012, pp. 120–135).

Більш цікавим та важливим етапом ми вважаємо третій, який відповідає навчанням у початковій школі. Саме на ньому відбувається цілісне сприйняття навколишнього світу, формується в учнів естетичний смак, проходить етап ототожнювання культурних цінностей у своєму житті з естетичними ідеалами.

Світ, у якому починають життя сьогоднішні діти, великою мірою є втіленням графічних образів, що колись мерехтіли на екранах комп'ютера. Значення естетичного виховання важко переоцінити адже, як слушно зауважив А. Буров, – «...будь-яке естетичне відношення не існує без естетичного предмета, естетичний предмет є умовою формування естетичного відношення» (Sirant, 2018, pp. 18–22).

Естетичне виховання здобувачів початкової освіти засобами комп'ютерної графіки – це:

1) цілеспрямований, організований та контрольований процес формування в особистості естетичного ставлення до явищ дійсності за допомогою впливу на естетичні якості засобами комп'ютерної графіки;

2) результат, що фіксує факт набуття естетичних цінностей, породжених процесом естетичного виховання та здатності діяти за законами краси;

3) фактор зміни особистісних якостей, серед яких: соціальна орієнтація, аксіологічна спрямованість особистості, цілеспрямованість, здатність до діяльності за законами краси, здатність до катарсису, здатність до створення нових естетичних цінностей засобами комп'ютерної графіки (художньої творчості) тощо.

На навчальних заняттях формується образне мислення та уява, почуття гармонії та пропорції, технічне вміння роботи з комп'ютером та графічними програмами (Moskovchuk, 2019, pp. 143–148).

Сучасний комп'ютер є для дитини тим рівноправним партнером, здатним дуже тонко реагувати на його дії та запити. Не тільки новизна роботи з комп'ютером, яка сама по собі сприяє підвищенню інтересу до навчання, а й можливості регулювати запропоновані навчальні завдання за ступенем складності, заохочують учнів та формують мотивацію. Крім того, комп'ютер дозволяє повністю усунути одну з найважливіших причин негативного ставлення до навчання – неуспіх, зумовлений нерозумінням, значними прогалинами знань.

Найбільш природним, доступним, цікавим видом діяльності на початковому етапі навчання є малювання. Сучасні вчені вважають, що робота пальцями розвиває мовлення, а у малюнку розповідати значно простіше. У малюнку дитина відбиває і впорядковує свої знання світу, усвідомлює себе у ньому. Попередньо зобразивши події, їй легше розповідати про них. Ось чому, на думку фахівців, малювати також потрібно, як і розмовляти. Тому при знайомстві з комп'ютером однією з перших самостійних творчих робіт для дітей є малювання на екрані дисплея.

Професійну можливість займатися мистецтвом можуть надати об'єктно-орієнтовані програми малювання. У всіх графічних редакторах можна малювати тими інструментами, якими користуються справжні художники: пензлями,

олівцями, пульверизаторами або циркулем. Загалом робота з такими програмами нагадує процес малювання олівцем по паперу. Неправильний штрих можна видалити і намалювати наново, і якщо ваша рука при цьому тремтить, то і малюнок у вас при цьому вийде кривим.

Створення картинок разом із можливостями графічного редактора розвиває комп'ютерну грамотність, вміння створювати малюнки. В початковій школі такими програмами можуть стати: Paint, CarelDraw, Tux Paint.

За допомогою редактора Paint, учням початковим класів, в рамках вивчення поняття «симетрії» можна запропонувати зробити сніжинку, з запропонованих у редакторі фігур. На уроках мистецтва учні знайомляться з традиціями та звичаями українського народу. Однією з найвідоміших українських традицій – є розфарбовування писанок. В рамках цієї теми учням можна запропонувати зробити писанку у одному з графічних редакторів, а далі перейти до розпису писанки фарбами. Також, в рамках вивчення теми традицій українського народу, можна приділити увагу рушнику. Запропонувати учням переглянути онлайн-бібліотеку мотивів вишивок різних регіонів України, а далі перейти до виконання практичного завдання зі створення власного орнаменту в графічному редакторі. Більш складним для учнів завданням може бути створення інтер'єру власної кімнати. Цю роботу можна запропонувати зробити і в більш складному графічному редакторі – CarelDraw.

Використання потужної сили мультимедійних засобів під час уроків мистецтва дозволяє учням познайомитися зі світовою художньою культурою, з творчістю українських та зарубіжних художників, побачити найбільші музеї світу, пам'ятки архітектури.

Мультимедійні презентації міцно увійшли у практику викладання мистецтва. Презентації можуть мати різні форми, реалізація яких залежить від теми уроку. Для проведення занять частіше за все створюються навчальні презентації в Microsoft Power Point. Для цього використовується мультимедійний проектор та екран. Під час уроку на екрані поступово виводяться необхідні матеріали, обговорюються основні питання цієї теми.

Для зацікавлення учнів та всебічного розвитку можливе застосування мультимедійного засобу – віртуальна екскурсія. Так при

ознайомлені з українськими традиціями можна відвідати «Музеї України просто неба» (2). Учні матимуть змогу відвідати сім автентичних музеїв. Кожен з них являє собою віртуальну подорож, під час якої можна перенестися на століття назад і доторкнутися до минулого та познайомитися з мистецтвом тих часів. Також, на просторах Інтернету в доступі є віртуальні екскурсії до музеїв, театрів світу. За допомогою них можна ознайомити учнів з відомими художниками світу та їх витворами мистецтва. Знаходячись у класі учні зможуть відвідати Лувр в Парижі, Національну галерею мистецтв у Вашингтоні, музей Ван Гога в Нідерландах та багато інших (1).

Наступний напрямок роботи, де можливо поєднати мистецтво та засоби комп'ютерної графіки – є проектна діяльність учнів. При здійсненні цього виду діяльності встановлюється тісний зв'язок із технікою. Цей напрямок роботи розширює можливості учнів у творчій діяльності, підвищує інтерес до народних промыслів, розвиває творче мислення, уяву, мистецькі навички. Учні шукаючи інформацію про відомих художників рідного краю, можуть ознайомлюватися з їх роботами, при цьому розширюючи свій кругозір та формуючи естетичний смак. Здобувачам початкової освіти можна запропонувати зобразити одну з визначних пам'яток архітектури. При виконанні цієї роботи дітям необхідно буде переглянути зображення, обрати краще, що буде ключовим моментом у роботі. Адже, при порівнянні об'єктів можна помітити рівень естетичної вихованості.

Цікавим проектом для учнів може стати створення ілюстрацій до українських народ-

них казок. Засобами комп'ютера діти набирають потрібний текст казки, роздруковують його і прямо на уроці створюють власні ілюстрації до прочитаного. Такий вид роботи не тільки буде спрямований на формування естетичного виховання, а й на згуртування класного колективу, моральне виховання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Вторгнення комп'ютерних форм навчання у педагогічний процес на етапі розвитку освіти відбувається дуже стрімко. Не можна залишити поза увагою проблеми, пов'язані з наслідками у розвитку дітей покоління Z, їх включення до репродуктивної образотворчої діяльності, з метою засвоєння комп'ютерних команд. Це нова проблема – гуманітарні предмети, зокрема предмети художньо-естетичного циклу, виявилися не цілком готовими до комп'ютеризації. Необхідний усвідомлений зустрічний рух. Художники та педагоги повинні усвідомити всі переваги та негативні сторони комп'ютерних форм художньої освіти школярів, визначити можливості цієї освіти. Сучасна комп'ютерна техніка і телекомунікаційні технології створили багаті можливості їх використання у розвитку художньо-творчих здібностей учнів. Але у стихійному процесі комп'ютеризації шкільної освіти ці можливості використовуються мало. Комп'ютер як новий засіб навчання, може розкривати належною мірою свої можливості у процесах викладання мистецьких дисциплін, адже орієнтований на розвиток духовно-багатої, творчої особистості, її образного мислення, уяви, фантазії, емоційної сфери.

ЛІТЕРАТУРА:

1. 50+ віртуальних екскурсій музеями світу і України. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3833-150-virtualnykh-ekskursii-muzeiamy-svitu-i-ukrainy> (дата звернення: 22.12.2022).
2. Віртуальна екскурсія «Музеї України просто неба». URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (дата звернення: 22.12.2022).
3. Гудовсек О. Сучасні тенденції розвитку естетичного виховання молодших школярів. *Нова педагогічна думка: наук. журн.*; Рівнен. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти, Рівнен. держ. гуманіт. ун-т. Рівне, 2012. № 4. С. 86–88.
4. Дубасенюк О., Сидорчук Н. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку*: збірник наукових праць. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 560 с.
5. Ковбасюк Т. *Форми та методи естетичного виховання молодших школярів. Креативність особистості як фактор інноваційного розвитку суспільства*: збірн. наук. праць. Вип. 2 / за ред. доц. В.В. Павленко. Житомир: ФО-П Левковець Н.М., 2020. 188 с. С. 66–71.
6. Московчук Л. Структурні компоненти естетичного виховання здобувачів початкової освіти. *Збірник наукових праць. Випуск 26 (1–2019) Частина 1.* 2019. С. 143–148.

7. Сірант Н. Дитина як суб'єкт естетичного виховання в контексті викликів сьогодення. *Гірська школа українських Карпат*. Випуск № 19 (2018). С. 18–22.

8. Ушмарова В. Інновації в початковій освіті: досвід, виклики сьогодення, перспективи: матеріали І науково-практичної інтернет-конференції здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти першого року навчання факультету початкового навчання ХНПУ імені Г. С. Сковороди (17 травня 2022 р., м. Харків). Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Ч. 1. 39 с.

REFERENCES:

1. 50+ virtual tours of museums of the world and Ukraine. URL: <https://osvitanova.com.ua/posts/3833-150-virtualnykh-ekskursii-muzeiamy-svitu-i-ukrainy> (accessed 22.12.2022) [in Ukrainian]

2. Virtual tour "Museums of Ukraine in the open air". URL: <https://museums.authenticukraine.com.ua/ua/> (accessed 22.12.2022) [in Ukrainian]

3. Modern trends in the development of aesthetic education of junior schoolchildren. *New pedagogical thought: scientific journal*; Rivne Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education, Rivne State Humanitarian University [in Ukrainian]

4. Dubaseniuk O., Sydoruk N (2012). Aesthetic education of children and youth: theory, practice, prospects for development: a collection of scientific papers. Zhytomyr: I. Franko Zhytomyr State University [in Ukrainian]

5. Kovbasyuk T. (2020). Forms and methods of aesthetic education of junior schoolchildren. Creativity of personality as a factor of innovative development of society: collection of scientific works. Vol. 2 / edited by Associate Professor V.V. Pavlenko. Zhytomyr: Levkovets N. [in Ukrainian]

6. Moskovchuk L. (2019). Structural components of aesthetic education of primary education applicants. *Collection of scientific works*. Issue 26 (1-2019) Part 1. [in Ukrainian]

7. Sirant N. (2018). The child as a subject of aesthetic education in the context of today's challenges. *Mountain school of the Ukrainian Carpathians*. Issue № 19 [in Ukrainian]

8. Ushmarova V. (2022). Innovations in primary education: experience, challenges of today, prospects: materials of the first scientific and practical Internet conference of applicants for the second (master's) level of higher education of the first year of study of the Faculty of Primary Education of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Kharkiv : HNPU named after H. S. Skovoroda, Part 1. [in Ukrainian]